

Józsa László

KUNSZENTMÁRTON MÚLT SZÁZADI SZENTEMBER: ÖKRÖS JÓZSEF

A Jászladányban működő és országos népszerűsége emelkedett Orosz Istvánon kívül az Alföld más helyiségeiben is tevékenykedtek született tehetséggel megáldott, közösség-szervező képességgel rendelkező előénekes, búcsúvezető emberek. Ilyen sokoldalú „szentember” volt a múlt század folyamán Kunszentmártonban Ökrös József takácsmester, a takácsok céhének atyamestere, később a földbirtokosok közé emelkedett vagyonos „parasztpolgár”. Gazdag kézírathagyatékát a kunszentmártoni Helytörténeti Múzeum őrzi, de mivel írásai – Orosz Istvántól eltérően – nem tartalmaznak életrajzi vonatkozásokat, így életéről, polgári tevékenységéről aránylag keveset tudunk. Annyi bizonyos, hogy 1816-ban született, és 1893. január 21-én halt meg 77 éves korában. A hagyatékában maradt kéziratok alapján azonban pontosan rekonstruálhatók a város egyházi életében végzett ténykedései, melyek alapján határozottan állíthatjuk, hogy azokban markánsan kirajzolódik az egykor Kunszentmártonban is létező licentiátus gyakorlata. Kunszentmártonban a XVIII. század folyamán működtek licentiátusok.

A XVIII. századtól bizonyíthatóan létező s a IV. Béla király által a kunoknak adományozott település 1686-ban pusztult el a törökök kivonulása idején. Harminc évig csak „kun-Szent-Mártonyi pusza”-ként említik az oklevelek. 1718 táján telepítették újra a jó legelőt és termőföldet kereső katolikus jászok, akik a török által felégetett régi községtől néhány kilométerrel távolabb, a mai helyén, a Hármaskörös balparti magaslatán építették fel kis templomukat és első házaikat. A pontosan vezetett anyakönyvek egyértelműen szólnak a licentiátusok tevékenységéről, akik 1721-ig, három éven át, az első plébános kinevezéséig minden olyan feladatot elláttak, amely nem tartozott kizárólagosan a felszentelt papok funkciójához. Kunszentmárton mind közigazgatási, mind egyházi tekintetben gyors fejlődésnek indult. Lakossága az első évszázad alatt ötezerre emelkedett, s a település már 1807-ben mezővárosi rangot kapott. 1784-ben épült fel máig meglévő nagytemplom. A plébános mellett 1762-től egy, 1812-től pedig két káplán teljesített szolgálatot, nem beszélve az itt szereplő aradi minorita ferences szerzetesekről, akik Kunszentmártonban egy kis átmeneti zárdat, úgynevezett alamizsnagyűjtő központot alakítottak ki.¹

¹ DÓSA-SZABÓ 1936. 151.

Ökrös József tehát már olyan időkben élt, amikor Kunszentmártonban három pap tevékenykedett a plebánián, mégis fontos szerep jutott számára a rendkívül magas vallási igénnyel rendelkező hívő közösség soraiban. Ő vezette az évenként szokásos radnai búcsúkat, országos viszonylatban az elsők között alapította meg a Rózsafüzér (Olvasós) Társulatot, melynek késő öregkoráig vezetője maradt, szorgalmazta a temetkezési egyletek megalakítását, s nagy része van abban, hogy az 1869., majd az 1873. év folyamán felépült a két temetői kápolna. Felbecsülhetetlen kortörténeti érték, hogy ezekről a tevékenységeiről részletes leírásokat hagyott az utókorra. A krónikás pontossággal számol be a kunszentmártoniak radnai búcsújárásáról, majd az Olvasós Társulat megalapításáról az általa megnyitott és hosszú évtizedekig saját kezűleg vezetett társulati jegyzőkönyvben, mely a következő címet viseli: „A Szent Olvasó Élő Lelki Rózsa Füzér és Éneklő Társulat Protocolluma – Nagy Kun Szent Mártonban, mely magában foglalja annak eredetét, tartamát, és annak terjedését, úgy azok neveit is, kik ezt alapították Urunk születése után 1851. évben. Írta Ökrös József és festette 1868.”

A jegyzőkönyv a régi kunszentmártoniak szilárd hitének, egyszerű szívből fakadó, mély vallásosságának ékes bizonyítékán kívül sok olyan helyi kérdést is tisztáz, amelyekre egyéb dokumentumok híján eddig még nem derült fény. Például a templom stációs képeinek eredete, a kórus alatti festmények, a hordozható Mária-szobor, a radnai lobogók készítésének ideje a feljegyzésekből pontosan kitűnik. A protocollum hűen visszaadja a radnai zárandoklatok, az egyes áhítatgyakorlatok rendjét és lefolyását. Az irat bevezető sorai Ökrös József megfogalmazásában így hangzanak: „Minek utána a Szent Olvasó Társulat kezdetéhez fognánk, szükséges először megnyitni azon forrást, melyből tsergedezett reánk nézve azon vágy, hogy a Szent Olvasó Élő Lelki Rózsafüzér Társulat szeretett városunkban is életbe léphessen.

Ugyan is, tsak nem azolta, minek utána elődeink e Nemes Várost megszállották volna, minden esztendőben szokása volt e Város lakosainak egyszer esztendőben Radnára zárandokoskodni. Már az első szálló Emberekbül való férfiú vetette meg ennek alapját, amit a Történetek bizonyítanak: tudni illik, Radits István, ki is hosszú sínlődő betegségben lévén, haszontalan költött minden orvosságokra, és már az orvosokbul is kifogyván: semmi reménysége nem lévén a meggyógyuláshoz. Történt azonban, hogy éjjeli álmában azon jelenést hallotta, hogy haszontalanul költene minden orvosságokra, hatsak a Boldogságos Szűznek képét, mely Napkelet felé vagyon, meg nem látogatná és azt nem kérné: mellyet is miután teljesített volna, előbbeni egészségét megnyerte, épen és egészségesen jött szeretett Városunkba haza, mankóit a Radnai Templomban hagyván. Ezen történettil fogva oly lelkesedéssel volt a Radnai Butsu iránt a Nagy Kun Szent Mártonyi nép, hogy azt amint egy Nemzeti Butsujának ismerte, és törekedett arra elmenni oda többször életébe. Volt idő, hogy valamint más jóságos tselekedeteknek, úgy ennek is irigyei, rágalmazói támadtak és azt kárhoztatták. Volt eset reá, hogy a helybeli Plébános

Urakat annyira felingerelték, hogy azt mindenképpen eltiltani igyekeztek; de hiában, valahányszor ebbe avatkoztak, mind annyiszor megbuktak; védelmezte a Nép a maga privát ájtatosságát, csak a szomorú emlékezetű 1848-diki forradalom tudta azt meg akadályoztatni, még pedig úgy, hogy három egész esztendő alatt nem követhette a nép ezen kedves foglalkozását.

De miután a kívánt béke helyre állott volna, az 1851 Esztendőben számosan utaztak el Társaink, szeretett Lelki Pásztorunk kikísérésével Radnára: és ott tartott Ájtatoskodások alkalmával megösmarkedtek a már más Városokban létező Élő Lelki Rózsafüzér Társulattal, és arrul bővebben tudakozódván, közönségesen minnyájoknak megtetszett; és még ott magokat felajánlották, hogy ha az Isten őket haza segíti, szeretett Városunkban is ha lehet, gyakorlásba hozzák. Ami meg is történt: ugyan is midőn haza érkezek, közönségesen minnyáján csak a Szent Olvasó Társulatról beszéltek, az oda volt előljárók közlötték az itthon valókkal; és így bele egyeztek abba, hogy a szent társulatot a Városban gyakorlásba hozzák: így történt osztán, hogy buzgó férfiakkal álló küldöttség jelent meg Fő Tisztelendő Trangos József Apát és helybéli Plébános Úr előtt, Ökrös József vezérlete alatt a végre, hogy a Rózsa Füzér Társulat életbe lépésére és annak gyakorlására az engedelmet tőle megnyernék és kikérik: melyet is a jó Lelki Pásztor nagy lelki örömmel fogadván, meg ígerte, hogy azt legrövidebb úton kieszközlendi és annak ideiben híveivel közlendi.

Így tsergedezett legelőször Nagy Kun Szent Mártony Városába az élő lelki rózsafüzér forrása, így pótolta ki az Irgalmasság Anyja hívei szívében azon hiányt, melyet a szomorú idők miatt három évek alatt nem tehettek.”²

„1851-dik Esztendőben, Advent első Vasárnapján, Fő Tisztelendő Trangos József Apát és helybéli Plébános Úr, szeretett Lelki Pásztorunk maga tartott Egyházi beszédet, melynek végeztével fel hívta híveit az Élő Lelki rózsafüzér társulat gyakorlására, felvitte magával (a szószékre) a Társulati könyvet, és azt szívre hatólag hosszasan felolvasta híveinek, és azt azután szórul szóra meg magyaráza nékik, buzdította, ösztönözte őket a szent vállalatra, oly sikerrel, hogy sokan alig várták a Templombul való kijöveleteket, hogy a Társulatba felvételnének...”³

A jegyzőkönyvből – melyet Ökrös József 41 évig vezetett – továbbiakban megtudjuk, hogy a 15 fős rózsafüzér tizedek nemenként elkülönülve végezték ájtatossági gyakorlataikat: 11 férfi és 40 női csoporttal, azaz 765 fővel. Az 1897-ben készült összeíráskor már 120 tizedben 1800 rózsafüzér társulati tag működött. A tisztségviselők közül megemlítendő az elnökön kívül a pénztárnok, a társulati szolga, 15 bizottmányi tag, az énekes ember, s a Mária-lányok felügyeletével megbízott dékány asszony.⁴

² Rózsafüzér Társulat Protocolluma. 1-2.

³ Uo. 5-6.

⁴ BARNA 1986. május 25.

Ökrös József a társulat részére éneket és imádságot is szerkesztett, Józsa István ezeket Szarvason kinyomtatta, így minden tag részesült belőle. „E jelen Énekek – írja Ökrös József nem csekély elégedettséggel – oly kedvet találtak nem csak a városban, hanem az egész országban is, hogy két Esztendő alatt háromszor ment a Sajtó alá.”⁵

Néhány versszak az énekből az „Üdvözlégy Oltáriszentség” dallamára:

*Ott a mennynek teremében
ragyog egy szűz nap fényében,
Ó a virágok virága,
Szüzek, vértanúk zöld ága.
Üdvözlégy rózsák rózsája!
Szent Olvasó, Gyöngy koszorú,
Élet fája!*

*Hadd kötnöm füzér gyöngy láncát,
Erényid arany zománcát
Angyali üdvözletekbül,
S fogadd kegyesen kezembül.
Üdvözlégy rózsák...*

*E szép koszorú fenn álland,
Míg a testem sírba szálland.
Szép a rózsá, de tövises,
Az erény is szúr, de díszes.
Üdvözlégy rózsák...*

*Holtomig felékesítlek,
Minden nap úgy dicsőítlek,
Míglen én is koronázva,
Fénnyel leszek felruházva.
Üdvözlégy rózsák...*

A hivatalos egyházi tanítás szempontjából is megállja helyét Ökrös Józsefnek az a magyarázata, amelyet a rózsafüzér titkairól fejt ki egy 1854-ből származó kéziratos füzetében: „Az egyház veteményes kertjében van egy rózsabokor, melyen a legszebb virágok teremnek; e virágokbul az ájtatos hívek, buzgó keresztények bokrétát kötnek a boldog szűz Mária tiszteletére, mely oly kellemes illattal bír, hogy e tekintetben egy virág füzér sem vetélkedhetik véle; ezen illat elűzi a hitetlenséget, szomorúságot és csüggedést, kiirtja a szakadás és tévely-

⁵ Rózsafüzér Társulat Protocolluma, 9.

gés szellemét, eltávoztatja tőlünk az érdemlett büntetéseket, megszünteti a drágaságot, éhséget, döghalált és más efféle szerencsétlenségeket; ellenben fel éleszti a hitet, reményt és szeretetet, a jámborságot, az Istenes életet. E jeles bokkrétával indult el hajdan Szent Domonkos a hitetlenség elűzésére, s illatával számtalankat az üdvösség útjára igazított...

E gyönyörű virág füzér ékesíté a királyok és fejedelmek trónját, melytül ezek még akkor sem váltak meg, mind bíbort és koronát félre lökének; ez volt büszkesége Atyáinknak, kik a kellemes rózsza füzért nem tudták elég korán gyermekeik kezeikben adni és szeretetét szívókbé csepegtetni, ezt viselék az iffiak és Szüzek, ez óvta meg őket sok veszedelemtől, s ki ne kívánkoznék a kellemes rózsafüzérrel meg ismerkedni, s azt a Szeplőtelen Szűz Anyának bemutatni...“⁶

Köztudott, hogy laikusnak a katolikus elírások szerint tilos szentbeszédet mondani, azonban „a régi licentiátusi hagyomány olykor erősebbnek bizonyult a hivatalos tilalmaknál” – írja Bálint Sándor az Orosz István életéről szóló kötet 30. számú jegyzetében.

Így történt ez Ökrös Józsefnél is, aki nem egyszer mondott alkalmi beszédet, ha úgy tetszik: prédikációt pap nélkül tartott ájtatosságon. 1885-ben, Nagypéntek éjszakáján, miután a templomban a stációjárást elvégezték, a nagy tömeg elindult processióval a kereszteket köszönteni, s a Felvégen lévő, úgynevezett Veres-keresztnél Ökrös József a következő beszéddel értelmezte a hallgatóság előtt a Szent Olvasó titkait:

„Keresztény Hívek! Édes Atyámfiai, itt e szent helyen ezen szent keresztnél, e mai szent napon minden esztendőben a szent Olvasó második részét, vagy is a bánatos olvasót szokták elkezdeni a mi régi jámbor eleink is, melyet ekkoráig mi is megtartottunk, de több esztendőben szomorúan tapasztaltuk, hogy ennyi száz meg száz megjelenő hívek közül alig hallatszik egyéhnánynak a szava a szent olvasó mondásban. Mi ennek egyéb oka a tudatlanságnál... Én tehát mielőtt a szent olvasó imádsághoz fognék megmagyarázom a tudatlanoknak oktatásokra, a tudósabbaknak pedig buzdításokra 1-ször: hogy miért nevezzük a szent Olvasót Szűz Mária Soltárának, 2-or: miért nevezzük Rózsa füzérnek, és 3-or: miért nevezzük szent Olvasónak; utoljára pedig megmutatom, hogy miképpen gyakorolták ezt a régi Keresztények, és hogy ez nem új találmány, nem tzipra imádság, kitűnik e jelen elmélkedésből, tsak tsendes figyelemmel légyenek.

1-ször: A szent Olvasót nevezi az Anasztentegyház deák nyelven Psalteriumnak, magyarul pedig Szűz Mária Soltárának, azért nevezi pedig így, hogy valamint szent Dávid király 150 Soltárnak elmondásával szokta ditsérni az Istent, úgy az egész szent olvasó is 150 Üdvözetlet foglal magában. Más okbul pedig azért neve-

⁶ Ökrös József kéziratos füzeté 1854-ből. Kunszentmártoni Helytörténeti Múzeum Adattára. 392. sz.

zi Szűz Mária Soltárának, hogy valamint szent Dávid azon 150 Soltárban megjövendölte Krisztus Jézusnak egész életét, úgy mi is az egész Olvasóban megemlékezzünk Krisztus Jézusnak egész életéről, midőn minden Üdvözet közepén a Jézus szó után az evangéliumból valamely titkokat beszövíünk.

2-or: Nevezi az Anyaszentegyház a szent Olvasót deák nyelven Rosaliumnak, magyarul pedig Rózsa füzérnek. Édes Atyámfiái, példával mutatom meg, amit mondani akarok, ugyanis ha valaki közületek természetes rózsa virágbul koszorút akarna kötni, abban ezen három tulajdonságot találná fel: 1) a szép rózsa virágot, 2) annak szárán a hegyes töviseket és 3) annak ágain a kellemetes szép zöld leveleket, és ebbül állana az ő természetes rózsa koszorúja. Szakasztott ilyen értelemmel nevezi a szent Olvasót az Anyaszentegyház rózsa füzérnek, vagy rózsás koszorúnak, mert ilyen szép fehér rózsákat találunk azon, ha az Örvedetes részét elimádkozzuk, amidőn mindjárt az első tizedben a Jézus szó után mondjuk: Akit te Boldog Szűz méhedben örömmel fogadtál, a második versben pedig:

Akit te Boldog Szűz Szent Örzsébetet látogatván méhedben örömmel hordoztál, és harmadik: Akit te Boldog Szűz mint egy szép rózsát örömmel szüültél, a negyedikben: Akit te Boldog Szűz mint egy szép fehér rózsát a Templomban örömmel bemutatnál, és ötödször: Akit te Boldog Szűz a Templomban örömmel feltaláltál.

Ellenben hegyes töviseket is találunk a szent Olvasóban, ha a második részét, vagyis a bánatos Olvasót elmondjuk, melyben mindjárt az első versben a Jézus szó után mondjuk: Jézus, aki érettünk vérrel verejtekézett, másodikban: aki érettünk megostoroztatott, harmadik: aki érettünk tövissel megkoronáztatott, negyedik: aki érettünk a nehéz keresztet hordozta, és ötödik: aki érettünk a kereszre feszítettet.

Úgy kellemetes zöld leveleket is találunk a szent Olvasóban, ha a harmadik részét, vagyis a Ditsőséges Olvasót elmondjuk, melyben mindjárt az első versben a Jézus szó után mondjuk: aki halottaiból feltámadott, másodikban: Jézus, aki a mennybe felment, harmadikban: aki a vigasztaló szent Lelket elküldötte, negyedikben: aki téged Boldog Szűz mennybe felvitt, ötödikben: aki téged Boldog Szűz a mennyben hervadhatatlanul zöld koszorúval megkoronázott. Ihol, édes Atyámfiái, ez a szent Olvasónak az értelme, ezért nevezzük azt rózsafüzérnek...

De 3-or nevezzük a szent Olvasót az ő közönséges nevéen szent Olvasónak: ennek is titkos értelme van, tsak jól megéertsétek: aki a Szentírást, vagy más ájtatos könyveket bátran és hiba nélkül tudja olvasni, arrul az emberrül azt szoktuk mondani, hogy jó olvasó. Ilyen oknál fogva adták néki azt a nevet, hogy szent Olvasó, hogy kivált azoknak, kik írást nem tudnak, imádságos könyv helyett szolgáljon, megtanulóán az olvasóban mondandó titkokat, mintha a Szentírást végigolvasták volna, mert az foglaltatik a szent Olvasóban rövid szavakkal, ami a Szentírásban oly hosszasan le vagyon írva. Mert egyez a szent Olvasó a Szentírással, mert amint olvassuk Mózes első könyvében, midőn Isten mondá a kígyónak: Ellenkezést vettetek – úgymond – közötted és az Asszony között: ő megrontja a te fejedet. Ugyanazt olvassuk az olvasó első részében, midőn mondjuk: akit te Boldog Szűz méhedben fogantál, és amint olvassuk a Szentírás utólján Szent János jelenésében,

mondván: Láték egy Asszonyt a Napba öltözve és a hold az ő lábai alatt, a fején pedig tizenkét csillagú Korona. Ugyanazt olvassuk az Olvasó utolsó versében is, midő mondjuk: aki téged Boldog Szűz mennyben megkoronázott; és így szórul szóra egyez a szent olvasó a Szentírással.

Értették mindezeket a régi keresztény Hívek, azért gyakorlották annyira a szent Olvasót: akkor lehetet látni az akkor élő keresztény hívek között, hogy a szántóvető ember midőn szántotta az ő földjét, az eke szarván tsüngött le a szent olvasó. A katonáknak a kard markolatját ékesíték. A mester embernek a Műhelyében tzimere volt. Akkor lehetett látni, midőn a pásztor ember a szent Olvasót imádkozva legeltette az ő nyáját, megemlékezve arról, hogy az Üdvözítő születését is a nyáj mellett a pásztoroknak hirdette legelőször az Angyal; akkor lehetett látni, hogy a halászok a szent Olvasót imádkozgatva halászgattak a víz tetein, tudván azt, hogy az Ur Jézus tanítványai is halászok voltak. A béres, édes Atyámfia, akkori időben még az ő gazdájának Istállóját is Templommá tudta változtatni, mert midőn felkelt éjjel az ő barmait etetni, könnyhullajtásokkal nézte a jászolyban a szénát: eszébe jutott néki, miképpen hajdant az Üdvözítő a jászolyban a barmok közt született, és ily gondolatokba merülve, elővette az ő olvasóját, míg az ő barmai ettek, és imádkozott. A Gazda akkori időben midőn kiment a Tanyájára vagy az ő Szőlejébe, mihelt kiértek a városbul, mingyár elővete az ő Olvasóját, azt imádkozgatta, és így, mint az Emmausba menő két Tanítvány, mingyár az Ur Jézussal találkozott össze s avval beszélgettek. Meghagyta akkori időben az Atya a fiának s az Anya a leányának, hogy ha meghalok is, fiaim, úgymond: az olvasómat a kezemre teker-gessétek és velem együtt temessétek el. És ezért lehet látni régi felásott halottakat, kiknek már tetemei elporladtak, tsak az erős értzbül való Kereszt és a drága kövekbül való olvasója bizonyossága annak, hogy igaz Keresztény Katolikusok voltak.

Így éltek, mondám, a régi Keresztény katolikusok, akik tsak olyan emberek voltak mint mi, tsak az a nap süttött azokra is, mely mireánk, tsak ez a hold világoskodott nekik is, mely nekünk világoskodik: kövessük hát mi is az ő példájokat, és igyekezzünk ezután a szent Olvasót jobban gyakorolni... Azoknak pedig, akik még az Olvasó imádságában Társaink nem lehetnek, adjon az Isten szent Lelket, hogy az ájtatosságnak buzgó gyakorlói lehessenek. Amelyre méltóztasson mindnyájunkat reá segíteni az, aki ma a Keresztfán mindnyájunkért meghalt. Amen.”⁷

A korábbiakban említettem, hogy Kunszentmártonban a templomon kívül két temetői kápolnát is építettek. Ezek létesítését Ökrös József kezdeményezte, s ez a fáradozás teljes összhangban állt az akkori plébános szándékaival. Sokszor úgy tűnik, hogy a II. vatikáni zsinatnak az a törekvése, hogy a laikusok minél aktívabban vegyék ki részüket az egyházközségi munkából, százötven évvel ezelőtt már országszerte nálunk is megvalósult. Ökrös József szóról szóra leírt agitatív erejű beszédei, úgy is mond-

⁷ Rózsafüzér Társulat Protocolluma. 14-15.

hatnám: prédikációi hallatlan mértékben segítették az akkori idők lelkipásztori munkáját.

Az 1868. évi halottak estéjén így szólt az Alsó temetőben összegyűlt hívekhez:

„Midőn ezen temetőt néhány évvel ezelőtt a helybéli Elöljáróság kijelölte és Fő Tiszelendő Plébános Úr az egyházi szertartás szerint felszentelte, – mindjárt azon szent gondolat ébredt fel sok jámbor ember keblében, hogy vajmi szép volna a helyen egy Kálvária Kápolnát és eleibe Stációk képeket építtetni. A gondolat, mely Istentől öntetett belénk, nem szűnt meg bennünk mind e mai napig sem, ámbár sokan meghaltak már, kik azt megérni reménylették, ámbár sok egymás utáni szűk esztendő sanyargatott bennünket, melyeket alig bírtunk keresztül gázolni, de azért a szent gondolat megmaradt bennünk... Hagyjunk fel tehát, édes Atyámfiai, az ellenkezésekkel, és fogjunk egymással kezet, hiszen akár a felvégbe, akár az alvégbe lakjunk, mindenütt az egy élő Istennek gyermekei vagyunk, és e Városnak szülöttjei, tehát testvérek, szeressük egymást, adjuk össze filléreinket, hogy karöltve, vállvetve, egyes erővel minél szebb Kálvária Kápolnát építhessünk az Úr Jézus szent nevére!...”⁸

Hasonlóan szép gondolatokkal szorgalmazta öt évvel később a felső temetői kápolna építését: *„...Igazok volt a felvégieknek, hogy ide is kápolnát építsenek a vigasztaló Szent Lélek Isten tiszteletére, melyben engesztelő áldozatok mutattassanak be az élő Istennek az itt nyugvók lelkéért, mert meg vagyon írva, hogy imádkozzunk azon a helyen, ahol az ő tetemeik nyugszanak, ahová idővel az ő utódaik is eljönnek, várván itt a boldog feltámadást.”⁹*

Végezetül szólni kell Ökrös József énekszerzői működéséről, melynek forrása a birtokomban lévő, 1862-ben készült 408 oldalas kéziratos ének- és imakönyv. Ezt szereném röviden ismertetni. A végtelen szorgalmat és odaadó, fáradhatatlan munkát tükröző kéziratos könyv javarészt másolatokat tartalmaz, de a második részben a „Toldalék” címszó 80 oldalon keresztül a szerző saját énekszövegeit gyűjti össze. Hogy az énekszövegek valóban Ökrös Józseftől származnak, erre vonatkozóan ő maga felhívja a figyelmet a Szentírásból vett kérdésidézettel: „Te ki vagy?” (János 1, 20.) Majd hozzáteszi: „Lásd az énekek első betűit!” És tényleg, a versszakok első sorának kezdőbetűi összeolvasva az ÖKRÖS JÓZSEF nevet adják. Így tesz tanúságot, így hitelesíti, hogy az általa közölt énekszövegek jórésze nem másolat, nem utánzás, hanem eredeti alkotás. Példaként azt az énekszöveget választottam, amelyet „Butsura menet” (Pönkösd napján Máriaradnán) énekelt elő a Kunszentmártonból oda zarándoló hívek részére:

⁸ Ökrös József kéziratos füzete.

⁹ Kunszentmártoni Híradó, 1937. november 28.

Örüljeek, vigadjatok, kik idejöttetek,
Mert itt van, kit fáradtsággal eddig kerestetek.
A szent Szűznek drága képe
Az oltárra van feltéve,
Hogy tisztelje népe.

Kit az Isten ezrek közül, e helyre tétetett,
Kegyelmekkel és csudákkal itten kitüntetett.
Mint hajdant a tsipke bokrot,
Melyet Mójzes égni látott,
És az Úrral szólott.

Radnai hegyek tsillaga, Boldogságos szent szűz,
Pogány török járma alatt ragyogtál mint tűz,
Gyógyítván a betegeket,
Bátorítván a híveket,
A keresztényeket.

Őseink távol vidékrül hozzád sereglettek,
Sok bűnösök botsánatot, teáltalad nyertek.
Sánták, bénák meggyógyultak,
Kik hozzád szívből járultak,
Megvigasztaltattak.

Szűz Anyánk, mi is követjük őseink példáit,
Hozzádjöttünk, hogy lerójuk éltünknek hibáit.
Könny gyöngyözi szemeinket,
Ha tekintjük szent képedet,
Ditsirjük nevedet. Amen.

A kezdőbetűkből összeolvasható József (JOSEF) név illusztrálására szolgáljon az „Új év napján” elmondott ének:

Jézus neve ditsértessék, adjon Isten jó reggelt,
Így köszön ma a föld népe, kíván boldog új évet
Egymásnak kit látnak
És elől találtnak,
Eképpen könyörögnek:

*Országunkat, szép hazánkat ez év minden percében,
Királyunkat s mindnyájunkat, tartsd meg Isten békességben.
Római pápánkat,
Szentséges atyánkat
Őrizd meg híveivel!*

*Szent Isten, áldd meg ez évben Egri Érsek Atyánkat,
Áldd meg és szenteld meg, kériünk, kegyes Plébánosunkat,
Jó káplánjaival,
Minden juhaival
Erőben s egészségben.*

*Elöljárónk és fő Bíránk, többi tanácsosaival,
A szent célú társulatok minden jó tagjaival,
Árvák és özvegyek,
Gazdák és szegények,
Boldog évet érjenek.*

*Földünket áldd meg terméssel ezen új esztendőben,
Szőlőnk s fáink gyümölcsökkel, jószágunkat épségben
Áldd meg Atya Isten,
Áldd meg Fiú Isten,
Áldd meg Szentlélek. Amen.*

Érdekes megfigyeléseket tehet a kutató, ha azt igyekszik vizsgálni, milyen szavakkal éri el az énekszerző, hogy pontosan kijöjjön a versfőkben az ÖKRÖS JÓZSEF név. Erre vonatkozóan az alábbi szótár állítható össze a szavak előfordulásának gyakorisága szerint:

- Ö = ÖrüljeteK, örömmel, örömkönnyek, örvendez, örök, öntözzük meg, örvendetes olvasóddal...
- K = Kikisértetek, kit az Isten, követvén, kik midőn elmentünk, küldetéK Gábriel, ki ma született, kedves rokonod...
- R = Reménységünk, radnai hegyek, radnai szent Szűznek, reád fog szállani, rongyos istálló, ragyogott, reméljük...
- Ő = Őket is, őseink, ő hozzá, összetett kezekkel, Őrsébet, örvendezik, öledben vevéd, ők kérdezték, ökor és szamar...
- S = Szűz Anyánk, sietve, szívünknek örömét, sietséggel méne, szent Fia-dat, születését, szomorkodnak, sok bölcseket...
- J = Jézus, jöjj el, jaj, jertek hát, jól van...
- O = Óh Istenünk, óh, vigasztald meg, óh pünkösödnék, otthon, ostorozzák, óh, ha belátnátok, órája vagy on már, országa...

- S = Szándékunk, sok helyről, szentséges fejed, szemeink könnyeznek,
Szűz Anyánk, Szent Atyánkkal együtt, sóhajtva...
- E = Elhagytuk hitünket, emelted értünk, egekbe felható, engedd édes
anyánk, eljött a kegyelem, elöljárónk...
- F = Felajánljuk, fordulj (kérünk) most mi hozzánk, fogjunk már most ke-
zet, felhők csepegjétek, feljött, földünket, felszögeztek...

Ökrös József énekszövegei teológiailag és esztétikailag egyaránt megáll-
ják a helyüket, azokban megtalálható a logika, az eredetiség, a költői te-
hetség, ez utóbbi még akkor is, ha esetenként érezhető a verssorokon bizo-
nyos hasonlóság más énekszövegekkel; de ez természetes jelenség, hiszen
ő sem vonhatta ki magát korának hatásai alól.

Kunszentmárton múlt századi szeptemberének tevékenységét mélysé-
gesen átélte hite, imádságos élete, a hívőközösség érdekében vállalt önzet-
len és fáradhatatlan munkája avatta igazán hitelessé. Amit szavaival hir-
detett, azt cselekedetekben is gyakorolta. Művei több mint fél évszázaddal
túlélték, hiszen kéziratos könyvből az énekesemberek még az 1940-es évek-
ben is előénekelték vasárnap délelőttönként az ismert és népszerű ájtatos
szövegeket.

Ökrös József énekszerzői tevékenysége jelentős mértékben gazdagította
Kunszentmárton és környéke szakrális hagyományait. De mégis a legma-
radandóbb az, hogy az általa 1851-ben megalapított Rózsafüzér Társulat –
megfogyatkozott létszámmal ugyan, de napjainkig él és működik.

IRODALOM

BARNA Gábor

1986 Máriaradna. Új Ember 1986. május 25.

DÓSA József-SZABÓ Elek

1936 Kunszentmárton története I. Kunszentmárton

EIN HEILIGER MANN DES VORIGEN JARHUNDERTS AUS KUNSZENTMÁRTON: JÓZSEF ÖKRÖS

LÁSZLÓ JÓZSA

Im neben der Hármas-Körös liegenden Kunszentmárton lebte im vorigen
Jahrhundert der Webermeister József Ökrös, Oberhaupt der Weberzunft,
später hat er sich als vermögender „Bauern-Bürger“ zum Grundbesitzer
erhoben. Er ist im 1816 geboren. Seine Schulbildung erreichte nur das untere

Niveau, trotzdem hat er sehr wertvolle Werke geschrieben. Sein Wissen hat er sich aus eigener Kraft angeeignet. Seine Schriften beinhalten religiöse Gedichte und Prosa. Sein reichhaltiger Manuskripten-Nachlaß wird im Heimatmuseum aufbewahrt. Wir wissen ziemlich wenig über sein Leben und seine bürgerliche Tätigkeit. Desto mehr sind seine, im religiösen Leben geführten Tätigkeiten bekannt. In diesen zeichnen sich die auch in Kunszentmárton bestehenden Licentiat-Praktiken des XVI-XVIII. Jahrhunderts ab. (Der Licentiat hat während der türkischen Herrschaftszeit in den Gebieten in denen es keine Geistlichen gab, mit Bischofgenehmigung die wichtigsten liturgischen Tätigkeiten abgewickelt: hat das Evangelium vorgelesen, die Gäubigen getauft, die Gestorbenen beerdigt.) József Ökrös lebte zwar in solchen Zeiten in welchen in Kunszentmárton drei Geistliche wirkten, trotzdem wurde ihm in der Glaubens-Gemeinschaft eine wichtige Rolle zuteil. In jedem Jahr führte er Wallfahrten nach Máriaradna, welches am Ufer der Maros liegt (heute Rumänien). Er hat die Rosenkranzbruderschaft gegründet und blieb bis ins hohe Alter deren Leiter. Er hat Leichenbestattungsvereine zustande gebracht, auf seine Anregung hin wurden Kapellen in der Friedhöfen gebaut. Neben seiner Rolle als Vorsänger verfaßte er auch Gesangtexte und Gelegenheitsgedichte. Sein 1862 fertiggestelltes, 408 Seiten umfassendes, handgeschriebenes Gesang- und Gebetbuch beinhaltet hauptsächlich Abschriften, aber im zweiten Teil des Buches, unter dem Stichwort „Anhang“, sammelt er seine eigenen Gesangtexte zusammen. Hier gibt er noch nicht seinen Namen preis, nur mit dem Zitat aus dem Evangelium wirft er die Frage auf: „Wer bist Du?“ (Johannes 1, 20.), danach fügt er hinzu: „Sehet die ersten Buchstaben der Gesänge!“ Aus den ersten Buchstaben der Strophen kann man wirklich den Namen Ökrös József, lesen. In einem extra Strauß sind die Gelegenheits-gesänge der Rosenkranzbruderschaft zu binden. Sie sind die wirklichen Perlen des angeborenen Talentes von József Ökrös. Er ist am 21. Januar 1893 gestorben. Seine Werke haben ihn Jarzehnte überlebt; denn die Kompositionen seines handgeschriebenen Gesangbuches wurden noch in den 1940-er Jahren an Sonntagvormittagen vorgesungen.